

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025”

(2021/C 300/05)

Esittelijä:	Yoomi RENSTRÖM (SE, PES), Ovanåkerin kunnanvaltuuston jäsen
Viiteasiakirja:	Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025 COM(2020) 565 final

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

1. suhtautuu myönteisesti tiedonantoon ”Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025” ja korostaa, että tasa-arvo on yksi perusarvoista, joihin Euroopan unioni pohjaa, kuten kuvastuu perussopimuksissa ja perusoikeuskirjassa, joissa EU:lle annetaan valtuudet ja vastuu torjua syrjintää.
2. on huolissaan Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) vuoden 2019 perusoikeusraportin sisältämistä havainnoista, joissa vahvistetaan, että etnisiin vähemmistöihin ja muuttajiin kohdistuu pitkään voimassa olleesta EU:n rasisminvastaisesta lainsäädännöstä huolimatta edelleen häirintää ja syrjintää kaikkialla EU:ssa. Saman raportin mukaan vain 15:llä EU:n 27 jäsenvaltiosta on erityisiä toimintasuunnitelmia ja strategioita rasismien ja etnisen syrjinnän torjumiseksi ja rasismien kriminalisoimiseen tähtäävässä kansallisessa lainsäädännössä on edelleen aukkoja.
3. on niin ikään huolissaan syrjintää EU:ssa koskevan erityiseurobarometrin Discrimination in the EU ⁽¹⁾ tuloksista. Sen mukaan lähes 59 prosenttia vastaajista pitää etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää yleisenä omassa maassaan, ja erityisesti uskotaan, että ihonväriin perustuva syrjintä on laajalle levinnyttä. Käsitteet, mielipiteet ja asenteet vaihtelevat kuitenkin edelleen suuresti syrjinnän kohteeksi joutuneen ryhmän suhteen ja myös eri maiden välillä.
4. suhtautuu myönteisesti komission sitoumukseen tehdä kattava arviointi EU:n nykyisestä oikeudellisesta kehyksestä syrjinnän, rasismien ja muukalaisvihan torjumiseksi, seurata yhdenvertaista kohtelua koskevan direktiivin ⁽²⁾ soveltamista ja varmistaa rasismia ja muukalaisvihan ⁽³⁾ koskevan puitepäätöksen asianmukainen täytäntöönpano.
5. korostaa, että EU:n ensisijaisena tavoitteena on oltava syrjinnän torjuminen kaikilla aloilla, mutta toteaa, että nykyisellään EU:n syrjinnänvastaisessa lainsäädännössä on aukkoja, koska tietyt syrjintäperusteet koskevat vain työtä ja ammattia. Komitea kehottaa neuvostossa kokoontuvia jäsenvaltioiden edustajia saattamaan päätökseen neuvottelut horisontaalisesta syrjimättömyysdirektiivistä ⁽⁴⁾, jonka eteneminen on pysäytetty komission vuonna 2008 tekemän ehdotuksen jälkeen.
6. on tyytyväinen siihen, että komissio tunnustaa ensimmäistä kertaa rakenteellisen rasismien olemassaolon ja sen, että se on osa sosiaalista, taloudellista ja poliittista järjestelmää, jossa kaikki elämme, ja että komissio katsoo, että siihen on puututtava kattavilla toimintapolitiikoilla. Rasismiin sovellettavaa toimintatapaa on sen vuoksi muutettava EU:ssa.

⁽¹⁾ https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2251_91_4_493_ENG/resource/afca8c2e-a0a8-4a22-84ef-29a3a1fb9a1b

⁽²⁾ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta.

⁽³⁾ Neuvoston puitepäätös 2008/913/YOS.

⁽⁴⁾ Yhdenvertaista kohtelua koskeva direktiivi, COM(2008) 426 final.

7. pitää myönteisenä, että toimintasuunnitelmassa ehdotetaan joukkoa toimenpiteitä, jotka kokoavat yhteen yhteiskunnan kaikki päätöksentekotasot sekä kansalaisyhteiskunnan ja tasa-arvoelimet, jotta rasismia voidaan torjua Euroopassa entistä tehokkaammin esimerkiksi rasisminvastaisten kansallisten toimintasuunnitelmien avulla.

8. toteaa, että toimintasuunnitelma on askel kohti Agenda 2030 -toimintasuunnitelmaan kirjattujen kestävän kehityksen tavoitteiden, erityisesti eriarvoisuuden vähentämistä koskevan tavoitteen nro 10, saavuttamista.

9. odottaa, että vuonna 2021 tulossa oleva Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma tarjoaa lisätukea tasa-arvolle työmarkkinoilla, myös rodulliseen⁽⁵⁾ tai etniseen vähemmistöön kuuluville henkilöille.

Rakenteellinen rasismi – taustalla olevaan ongelmaan puuttuminen

10. korostaa, että on tärkeää tunnustaa rasismien historialliset juuret. Kolonialismin, orjuuden ja holokaustin muiston varmistaminen on tärkeä osa osallisuuden ja ymmärryksen edistämistä. Komitea vaatii vastapropagandaa, jossa tuomitaan rasismi ja jonka avulla edistetään sosiaalista osallisuutta ja lisätään ihmisten vaikutusmahdollisuuksia rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatta.

11. korostaa, että sellaisten alojen määrittäminen, missä rasismia pidetään yllä, kuten koulutus, asuminen, terveydenhuolto, työelämä, julkisten palvelujen saatavuus, oikeusjärjestelmä, lainvalvonta tai muuttoliikkeen valvonta, poliittinen osallistuminen ja poliittinen edustus, on ratkaisevan tärkeä askel rakenteellisen rasismien torjumiseksi tehokkaasti.

12. kehottaa komissiota tarkastelemaan rasismintorjunnan toimintasuunnitelmaa laaja-alaisesti yhdessä unionin maahanmuuttopolitiikan ja yhteisen turvapaikkapolitiikan kanssa.

13. korostaa, että Euroopassa tarvitaan kattavaa tietoa rotuun tai etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä. Jos syrjinnän ja eriarvoisuuden laajuutta ei mitata ja kvantifioida, niihin on hyvin vaikea puuttua tehokkaasti. Tasa-arvoa koskevat tiedot voivat tarjota tehokkaita välineitä syrjintää ja syrjäytymistä vastaan ja valottaa syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tilannetta, kun tavoitteena on suunnitella osallistavia toimintapolitiikkoja ja varmistaa niiden täytäntöönpano.

14. uskoo, että tasa-arvoa koskevat tiedot antavat käsityksen rakenteellisen rasismien laajuudesta ja siitä, miten sitä voidaan torjua. Tarvitaan kuitenkin uusia menetelmiä syrjintää ja tasa-arvoa koskevien tietojen keräämiseksi. Perustuslaillisten normien, EU:n tietosuojalainsäädännön ja EU:n perusoikeuskirjan noudattaminen kaikilta osin on ennakoedellytys mahdollisen virheellisen käytön tai väärinkäytön riskien lieventämiseksi.

15. suhtautuu myönteisesti komission päätökseen kerätä tietoja henkilöstönsä rodullisesta ja etnisestä monimuotoisuudesta erityisellä kyselyllä, joka on vapaaehtoinen ja anonymi ja joka näin ollen noudattaa kaikilta osin tiedonkeruusääntöjä. Komitea korostaa, että kaikkien EU:n elinten on toteutettava samankaltaisia arviointejä, koska rodullinen ja etninen edustus kaikilla EU:n julkishallinnon tasoilla on avainasemassa tasa-arvon saavuttamiseksi.

16. korostaa uudelleen, että on tärkeää soveltaa intersektionaalista näkökulmaa, jotta strategian täytäntöönpanoon voidaan osallistaa haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, jotka voivat kohdata monenlaista syrjintään⁽⁶⁾, ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten muun muassa maahanmuuttajanaiset, ilman huoltajaa olevat maahanmuuttajalapset ja -nuoret ja hlbt-ihmiset. Komitea pyytää siksi Euroopan komissiota kehittämään edelleen tällaista intersektionaalista lähestymistapaa ja laatimaan yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa ohjeita siitä, miten sitä sovelletaan julkisen politiikan suunnittelussa, hallinnoinnissa ja arvioinnissa.

17. muistuttaa, että ilman huoltajaa olevat alaikäiset ulkomaalaiset ovat ryhmä, joka on erittäin altis rasismille ja johon on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen oikeuksia koskevan EU:n strategian 2021–2024 mukaisesti.

⁽⁵⁾ Toimintasuunnitelmassa, kuten käsillä olevassa asiakirjassakaan, termin ”rotu” käyttö ei tarkoita sellaisten teorioiden hyväksymistä, joilla pyritään osoittamaan eri ihmisrotujen olemassaolo.

⁽⁶⁾ AK:n lausunto 2016/2020 aiheesta ”Tasa-arvon unioni: sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025”.

18. kehottaa valtavirtaistamaan rasisminvastaisen politiikan kaikkeen EU:n politiikkaan. Euroopan alueiden komitea korostaa, että kaikessa syrjinnän vastaisessa politiikassa olisi otettava huomioon myös moniperusteisuusnäkökohdat moninkertaisen syrjinnän tehokkaaksi torjumiseksi.

19. uskoo, että rakenteellisen rasismien taloudellinen ulottuvuus jätetään usein huomiotta. Tällaisesta rasismista aiheutuu huomattavia taloudellisia kustannuksia, koska se estää ihmisiä hyödyntämästä potentiaaliaan. Vähemmän rasistinen yhteiskunta vahvistuu taloudellisesti.

20. korostaa, että covid-19 on tuonut näkyviin ja pahentanut Euroopassa jo olemassa olevaa eriarvoisuutta, syrjäytymistä ja syrjintää ja että se vahvistaa rakenteellista rasismia. Jo ennestään heikossa asemassa olevat ihmiset kärsivät vielä enemmän. Niiden miljoonien työntekijöiden lisäksi, jotka ovat menettäneet työpaikkansa ja toimeentulonsa, eniten kärsivät muuttajat rajoilla, epävarmoissa työsuhteissa olevat, paperittomat henkilöt, pienituloiset perheet, asunnottomat, ikääntyneet, naiset, vammaiset ja kroonisesti sairaat henkilöt ja myös monet rodulliset ja etniset vähemmistöt. Sen vuoksi kaikilla pandemiaa vastaan toteutettavilla toimilla on oltava syrjinnänvastainen näkökulma ja niillä pitää olla välittömiä ja välillisiä vaikutuksia rasismien yhteiskunnan eri osa-alueilla.

21. toistaa kehoituksensa toteuttaa ”tehokkaita toimenpiteitä kansalaisvapauksien ja demokratian puolustamiseksi yhä digitalisoituneemmalla aikakaudella, mukaan lukien jatkuvan digitaalisen valvonnan riskin vähentäminen ja digitaalisen disinformaation, disinformaatiokampanjoiden, vihapuheen ja syrjinnän, erityisesti rasismien, torjunta riippumatta siitä, ovatko nämä kielteiset ilmiöt peräisin EU:sta vai sen ulkopuolelta” (?).

22. korostaa, että tekoälyyn sovellettavassa mahdollisessa tulevassa sääntelykehyksessä on keskeisen tärkeää varmistaa, että tekoäly on puolueetonta eikä syrji sukupuolen, etnisen alkuperän, iän, vammaisuuden tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella (?).

23. korostaa, että on puututtava lainvalvontaviranomaisten syrjiviin asenteisiin, poliisiväkivaltaan ja tiettyjen rodullisten tai etnisten ryhmien kohtaamaan rotuun perustuvaan profilointiin, ja katsoo, että poliisin ja lainvalvontaviranomaisten on näytettävä esimerkkiä rasismien ja syrjinnän torjunnan alalla.

24. katsoo, että jäsenvaltioissa, missä paikallis- ja alueviranomaiset ovat vastuussa poliisitoiminnasta, on välttämätöntä toteuttaa toimenpiteitä rasismien torjumiseksi ja ehkäisemiseksi lainvalvonnassa, valvoa poliisin käytäntöjä, investoida näiden viranomaisten koulutukseen ja kehittämiseen sekä hallinnoida rotuun perustuvaa profilointia koskevia tietoja avoimesti. Paikallis- ja alueviranomaisten on myös kehitettävä kattavia väkivallan vastaisia yhteisöohjelmia, jotka perustuvat yhteiskunnan antamaan turvaan ja EU:n syrjimättömyysnormien täysimääräiseen noudattamiseen poliisitoiminnassa.

25. korostaa tässäkin yhteydessä, että ”keskeisessä asemassa on sellainen yhteiskunta, jossa kunnioitetaan täysimääräisesti kaikkien väestöryhmien ihmisoikeuksia ja noudatetaan kansainvälisiä ja alueellisia normeja, myös kun on kyse syrjinnän, rasismien ja muiden suvaitsemattomuuden muotojen torjunnasta väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyyn ja torjunnan yhteydessä” (?).

Paikallis- ja alueviranomaiset eturintamassa

26. on tyytyväinen siihen, että EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmassa 2020–2025 paikallis- ja alueviranomaiset asetetaan keskeiseen asemaan ratkaisujen löytämiseksi taistelussa rasismia vastaan. Komitea toteaa, että koska paikallis- ja alueviranomaiset ovat lähellä kansalaisia, niillä on ratkaiseva rooli eurooppalaisten arvojen edistämiseksi ja kunnioittamiseksi ja ne ovat eturintamassa torjuttaessa rasismia ja viharikoksia, suojeltaessa heikossa asemassa olevia ryhmiä ja vähemmistöjä sekä edistettäessä sosiaalista yhteenkuuluvuutta.

(?) AK:n lausunto 2354/2020 aiheesta ”Euroopan digitaalisen tulevaisuuden strategia ja datastrategia”.

(?) AK:n lausunto 2014/2020 aiheesta ”Valkoinen kirja tekoälystä – Eurooppalainen lähestymistapa huippuosaamiseen ja luottamukseen”.

(?) AK:n lausunto 6329/2015 aiheesta ”Radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ääriliikkeen torjunta: paikallis- ja aluetason ennaltaehkäisymekanismit”.

27. kehottaa tunnustamaan paikallis- ja alueviranomaisten aseman strategisina kumppaneina kansallisten toimintasuunnitelmien suunnittelussa, täytäntöönpanossa ja seurannassa, kun otetaan huomioon niiden vastuu ja tärkeä työ, jota ne jo tekevät rasismien torjumiseksi vastuualueillaan.

28. korostaa paikallis- ja alueviranomaisten keskeistä roolia rasismia koskevan tietoisuuden, koulutuksen ja kasvatuksen edistämiseksi erityisesti nuorten keskuudessa.

29. pitää erittäin tärkeänä, että vuosien 2021–2027 pitkän aikavälin talousarviossa paikallis- ja alueviranomaisille osoitetaan varoja EU:n rahastoista ja Next Generation EU -elpymisvälineestä, jotta voidaan edistää sosiaalista osallisuutta ja torjua rasismia ja syrjintää esimerkiksi työmarkkinoille pääsyn, koulutuksen, sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja asumisen aloilla. Tässä yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota muita haavoittuvammassa asemassa oleviin ryhmiin ja varojen kohdistamiseen ilman huoltajaa olevien alaikäisten ulkomaalaisten suojeluun, joka on monissa tapauksissa paikallis- ja alueviranomaisten vastuulla.

30. katsoo, että valtakunnallisten rasisminvastaisten toimintasuunnitelmien hyväksymisen lisäksi voi olla hyödyllistä laatia alueellisia ja paikallisia toimintasuunnitelmia. Ne voivat auttaa puuttamaan rakenteelliseen rasismiin konkreettisin toimenpitein. Tämä heijastaa myös Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) vuoden 2019 raportissa omaksumaa kantaa, jossa virasto korostaa, että rasismien torjunnan kaikilla tasoilla tarvitaan toimintasuunnitelmia. Paikallis- ja alueviranomaisia olisi tuettava asianmukaisesti valtakunnallista tasoa alemman tason toimintasuunnitelmien laatimisessa valmiuksien kehittämistä koskevien tapauskohtaisten aloitteiden avulla.

31. tarjoutuu osallistumaan ja toimimaan foorumina rasisminvastaisten toimien edelleenkehittämiseksi paikallis- ja aluetasolla, esimerkiksi kun on kyse sosiaalisen osallisuuden tukemisesta, energiaköyhyyden torjunnasta ja kunnollisten asuntojen saatavuuden edistämisestä.

32. korostaa, että on tärkeää kutsua mukaan valtiolliset, alueelliset ja paikalliset viranomaiset sekä kansalaisyhteiskunta, jotta pystytään hankkimaan legitimitettä kansallisille rasisminvastaisille toimintasuunnitelmille ja torjumaan rasismia tehokkaammin Euroopassa. Lisäksi on tärkeää jakaa hyviä käytäntöjä eri maiden sekä paikallis- ja alueyhteisöjen välillä sekä vaihtaa tietoja eri hallintotasoilla laadittuihin rasismintorjunnan suunnitelmiin sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä.

33. katsoo, että rasisminvastaisia kansallisia toimintasuunnitelmia koskevien komission tulevien ehdotusten potentiaalin hyödyntämiseksi tarvitaan vahvoja prosesseja, joilla varmistetaan niiden oikea-aikainen täytäntöönpano selkeine ja mitattavissa olevine tavoitteineen ja se, että edistymistä seurataan sekä kansallisella että EU:n tasolla, missä komissio ottaa täyden vastuun omasta seurantaosuudestaan.

34. korostaa, että rasisminvastaisten kansallisten toimintasuunnitelmien tehokkuuden arviointi olisi suunniteltava kahden vuoden tähtämällä niiden laatimisesta ja että paikallis- ja alueviranomaisilta olisi pyydettävä käyttöön kaikki tiedot.

Euroopan alueiden komitea, EU:n toimielimet ja aloitteet rasismien torjumiseksi

35. tukee Unescon aloitetta *European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR)* ja suhtautuu erityisen myönteisesti eurooppalaisiin hankkeisiin, jotka liittyvät rasismien torjuntaan, mukaan lukien *SUPport Everyday Fight Against Racism (SUPER)* Euroopan komission hallinnoiman perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelman puitteissa.

36. kehottaa komissiota kutsumaan komitean virallisesti mukaan, kun se nimeää vuosittain yhden tai useamman ”Euroopan osallisuus- ja monimuotoisuuspääkaupungin”, jotta voidaan tunnustaa ja tehdä selväksi kaupunkien pyrkimykset ottaa käyttöön vahvoja osallistamisstrategioita paikallistasolla.

37. ilmaisee painokkaasti haluavansa osallistua virallisena kumppanina 21. päivänä maaliskuuta 2021 järjestettävän rasisminvastaisen huippukokouksen organisointiin. Huippukokous pidetään rotusyrjinnän poistamiseksi vietettävänä kansainvälisenä päivänä.

38. katsoo, että koska Euroopan alueiden komitea ja paikallis- ja alueviranomaiset ovat rasismien- ja syrjinnäntorjunnan eturintamassa, niillä tulisi olla virallinen rooli EU:n toimielinten kanssa käytävässä keskustelussa, säännöllisessä neuvonpidossa ja vuoropuhelussa.

39. suhtautuu myönteisesti komission mittaviin pyrkimyksiin vahvistaa perusarvoihin pohjaavaa politiikkaa ja rakentaa EU:n tasa-arvon unionia soveltamalla useita toimintasuunnitelmia ja strategioita erilaisin perustein tapahtuvan syrjinnän torjumiseksi (rotu, sukupuolten tasa-arvo, hlbtqi-henkilöt, romanit, vammaiset henkilöt, antisemitismi). Koska edellä mainitut strategiat ovat luonteeltaan monialaisia, komitea katsoo kuitenkin, että on asianmukaista laatia yksittäisten edistymiskertomusten lisäksi myös monialaisia raportteja, joissa arvioidaan eri strategioiden vuorovaikutusta ja niiden kumulatiivisia vaikutuksia silloin, kun valtio-, alue ja paikallistasolla esiintyy moninkertaista syrjintää.

40. tukee komission pyrkimyksiä saada aikaan tasa-arvon unioni, joka uuden sisäisen tasa-arvoasiain työryhmän tuella turvaa kaikkien ihmisten edut rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatta ottamalla tasa-arvon ja moniperusteisuuden huomioon kaikissa EU:n toimintapolitiikoissa, lainsäädännössä ja rahoitusohjelmissa.

41. odottaa mahdollisuutta antaa panoksensa ja tehdä yhteistyötä komission valitseman tulevan rasismintorjunnan koordinaattorin kanssa.

42. noudattaa Euroopan komission kehotusta näyttää esimerkkiä ja aikoo parantaa AK:n henkilöstön edustavuutta rekrytointi- ja valintamenettelyihin sovellettavien toimenpiteiden avulla.

Bryssel 7. toukokuuta 2021.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Apostolos TZITZIKOSTAS
